

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Кафедра фізичної культури і спорту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **Методика навчання техніко-тактичним діям
баскетболістів на етапі початкової підготовки**

Виконав: магістр II курсу, гр. 8.0178- 3с-з
спеціальності 017 Фізична культура і спорт
освітньої програми Спорт
Желізняк Олександр Володимирович
Керівник к.пед.н., доцент Гальченко Л.В.
Рецензент к.пед.н., доцент Коваленко Ю.О.

Запоріжжя – 2020 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фізичного виховання
Кафедра фізичної культури і спорту
Рівень вищої освіти Магістр
Спеціальність 017 Фізична культура і спорт
Освітня програма Спорт

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фізичної культури і спорту
_____ А.В. Сватсьєв

« ____ » _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Железняку Олександр Володимировичу

1. Тема проекту (роботи) «Методика навчання техніко-тактичним діям баскетболістів на етапі початкової підготовки»
керівник к.пед.н., доцент Гальченко Л.В.
затверджена наказом від «31» травня 2019 року № 831-с
2. Строк подання студентом роботи грудень 2019 року
3. Вихідні дані до проекту (роботи). Аналіз літератури, досвід тренерів дозволили розробити методику навчання техніко-тактичним діям хлопчиків ЕГ, яка ґрунтувалася на основі використання спеціальних ігрових вправ і рухливих ігор, які були поділені на три групи: ігри, що сприяють засвоєнню командних взаємодій, ігри, що «формують школу рухів з м'ячем»; ігри з використанням техніко-тактичних прийомів, що проводилися за спрощеними та із ускладненими правилами. Застосування методики сприяло підвищенню рівня розвитку умінь застосовувати технічні прийоми в різних поєднаннях, формуванню умінь застосовувати технічні прийоми для вирішення тактичних завдань. Це підтверджується результатами педагогічного експерименту, які свідчать про істотну перевагу баскетболістів ЕГ перед баскетболістами КГ в кінці навчання.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їй належить розробити) 1) Вивчити показники техніко-тактичних дій баскетболістів 10-11 років на початку і в кінці експерименту та дати порівняльну характеристику. 2) Розробити та експериментально обґрунтувати ефективність методики навчання техніко-тактичним діям гри в баскетбол хлопчиків 10-11 років.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 60 сторінок, 9 таблиць, 4 рисунки, 60 літературних посилань.
6. Консультанти з проекту (роботи) із зазначенням розділів проекту, що їх стосуються

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Гальченко Л.В.		
Літературний огляд	Гальченко Л.В.		
Експеримент. частина	Гальченко Л.В.		
Результати досліджень	Гальченко Л.В.		
Висновки	Гальченко Л.В.		

7. Дата видачі завдання _____ 20 лютого 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Термін виконання етапів проекту	Примітка
1.	Вибір та обґрунтування теми	лютий, 2019р.	<i>виконано</i>
2.	Вступ. Вивчення проблеми, опрацювання джерел та публікацій	березень 2019р. жовтень 2019р.	<i>виконано</i>
3.	Визначення завдань та методів дослідження	жовтень, 2019р.	<i>виконано</i>
4.	Організація та проведення досліджень	березень 2019р.- вересень 2019р.	<i>виконано</i>
5.	Обробка і аналіз даних, написання висновків, комп'ютерний набір роботи	жовтень, 2019р.	<i>виконано</i>
6.	Підготовка до попереднього захисту на кафедрі	листопад, 2019р.	<i>виконано</i>
7.	Захист дипломної роботи на ЕК	Згідно графіку ЕК	<i>виконано</i>

Студент _____ О.В. Железняк

Керівник проекту (роботи) _____ Л.В. Гальченко

Нормоконтроль пройдено _____ А.В. Симонік

ЗМІСТ

Реферат.....	5
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	7
Вступ.....	8
1 Огляд літератури.....	10
1.1 Теоретико-методичні передумови навчання техніко-тактичних дій юних баскетболістів.....	10
1.2 Вікові особливості розвитку дітей 10-11 років.....	18
1.3 Методика навчання і вдосконалення техніко-тактичних дій гри в баскетбол в навчально-тренувальному процесі.....	25
2 Завдання, методи та організація дослідження.....	32
2.1 Завдання дослідження.....	32
2.2 Методи дослідження.....	32
2.3 Організація дослідження.....	36
3 Результати дослідження.....	35
3.1 Особливості та методика навчання техніко-тактичним діям юних баскетболістів.....	37
Висновки.....	50
Перелік посилань.....	51
Додатки.....	57

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 60 сторінок, 9 таблиць, 4 рисунки, 60 літературних посилань.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес груп початкової підготовки в ДЮСШ.

Мета дослідження – розробити методику навчання техніко-тактичним діям баскетболу хлопчиків молодшого шкільного віку в ДЮСШ.

Методи дослідження – теоретичний аналіз наукової і навчально-методичної літератури, вивчення та аналіз документальних даних, метод контрольних тестів, педагогічні спостереження, методи мат. статистики.

Аналіз літератури, досвід тренерів дозволили розробити методику навчання техніко-тактичним діям хлопчиків ЕГ, яка ґрунтувалася на основі використання спеціальних ігрових вправ і рухливих ігор, які були поділені на три групи: ігри, що сприяють засвоєнню командних взаємодій, ігри, що «формують школу рухів з м'ячем»; ігри з використанням техніко-тактичних прийомів, що проводилися за спрощеними та із ускладненими правилами.

Застосування розробленої методики сприяло підвищенню рівня розвитку умінь застосовувати технічні прийоми в різних поєднаннях, формуванню умінь застосовувати технічні прийоми для вирішення тактичних завдань. Це підтверджується результатами педагогічного експерименту, які свідчать про істотну перевагу баскетболістів ЕГ перед баскетболістами КГ в кінці навчання: в результатах виконання 5 естафет; під час гри «Хто швидше виконає 25 передач» (виконали 25 передач на 1,4хв швидше); в якості теоретичного і практичного засвоєння знань техніко-тактичних дій (набрали на 4,1 балів більше); кількість помилок у міні-баскетболі знизилася, а кількість набраних очок стала більше (40%).

БАСКЕТБОЛ, ТЕХНІКО-ТАКТИЧНІ ДІЯ, ІГРОВА ПІДГОТОВКА, РУХЛИВІ ІГРИ, ГРУПА НАЧАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ, ІГРОВІ ВПРАВИ.

ABSTRACT

The qualification work consists of 60 pages, 9 tables, 4 drawings, 60 literary references.

The object of the study is the training process of the initial training groups at the school.

The purpose of the study is to develop a method of teaching the technical and tactical actions of basketball boys of primary school age in the school.

Research methods - theoretical analysis of scientific and educational-methodical literature, study and analysis of documentary data, method of control tests, pedagogical observations, methods of mat. statistics.

The analysis of the literature, the experience of the coaches allowed us to develop a methodology for teaching the technical and tactical actions of boys EG, which was based on the use of special game exercises and motion games, which were divided into three groups: games that promote the acquisition of team interactions, games that "form the school of movement with the ball"; games using techno-tactical techniques that were conducted under simplified and complicated rules. The application of the developed methodology helped to increase the level of development of skills to apply the techniques in different combinations, the formation of the ability to use the techniques to solve tactical problems. This is confirmed by the results of a pedagogical experiment, which testify to the significant advantage of EG basketball players over KG basketball players at the end of training: in the results of 5 relay races; during the game "Who will execute 25 transfers faster"; as a theoretical and practical assimilation of knowledge of technical and tactical actions (scored 4,1 points more); the number of mini-basketball errors decreased and the number of points scored increased (40%).

BASKETBALL, TECHNICAL AND TACTICAL BREATH, GAME PREPARATION, MOTION GAMES, GROUP OF INITIAL TRAINING, GAME EXERCISES.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ГПП – група початкової підготовки

ЗФП – загальна фізична підготовка

СФП – спеціальна фізична підготовка

ТТД – техніко-тактичні дії

ТТП – техніко-тактична підготовка

СП – спортивне тренування

ТД – технічні дії

ДЮК ФП – дитячо-юнацький клуб фізичної підготовки

ЖЕЛ – життєва ємкість легень

ЧСС – частота серцевих скорочень

ЦНС – центральної нервової системи

МПК – величина максимального споживання кисню

ВСТУП

Актуальність. Техніко-тактична підготовка при роботі з баскетболістами займає одне з найважливіших місць, бо вона означає навчання вмінню грати. Основу гри становить здатність володіти м'ячем, тобто техніка, а вміння розпорядитися ним є не що інше, як тактика. Для цього потрібно правильно вибрати спосіб, місце і час дії, швидко і правильно реагувати на дії противника, вміти взаємодіяти зі своїми партнерами. Саме це і є змістом тактичної підготовки. Сучасний баскетбол пред'являє високі вимоги до рухових здібностей і функціональних можливостей спортсменів, але це лише мала частина підготовки баскетболістів, основа всього – техніко-тактична підготовка. Стратегія успішного ведення ігрової боротьби, швидке переключення від однієї ігрової ситуації до іншої, хороший захист і результативний блискавичний напад – ось це суть гри в баскетбол [1].

Оволодіння техніко-тактичними діями – обов'язкова умова на шляху до підвищення спортивних досягнень. Юні спортсмени продовжують систематично працювати над поліпшенням своєї технічної майстерності. Це пояснюється тим, що жоден з великих спортсменів не досягав такої ідеальної для себе техніки, яка не вимагала б подальшого вдосконалення.

При навчанні техніко-тактичним діям необхідно планувати тренувальний процес, поповнювати фонд рухових умінь і навичок, корисних в житті і в спортивній практиці, керуватися низкою положень. По-перше, тренувальні заняття по спрямованості і ступені складності повинні строго відповідати завданням і особливостям побудови початкового етапу підготовки, освоєному діапазону рухових навичок. По-друге, враховувати вікові особливості фізичного розвитку юного спортсмена [2].

Володіння технічними діями обов'язкова умова на шляху до підвищення спортивних досягнень [3].

Аналіз науково-методичної літератури дає підстави стверджувати, що універсальна методика навчання технічним прийомам і тактичним діям гри в

баскетбол, що складалася роками, має істотні недоліки. Так, недостатньо досліджена проблема нових комплексних форм фізичного виховання, що дозволяють заповнити прогалину в освоєнні техніко-тактичної підготовки юних баскетболістів, які займаються в ДЮСШ.

Мета дослідження – розробити методику навчання техніко-тактичним діям баскетболу хлопчиків молодшого шкільного віку в ДЮСШ.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес груп початкової підготовки в ДЮСШ.

Предмет дослідження: техніко-тактичні дії юних баскетболістів.

Гіпотеза дослідження. Передбачалося, що розроблена методика навчання техніко-тактичних дій гри в баскетбол на основі використання спеціальних ігрових вправ і рухливих ігор хлопчиками 10-11 років значно підвищить рівень технічно-тактичної підготовленості юних баскетболістів.

1 ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.3 Теоретико-методичні передумови навчання техніко-тактичних дій юних баскетболістів

Сучасний рівень спортивних досягнень у баскетболі надзвичайно високий і має явну тенденцію до подальшого зростання технічної та тактичної майстерності спортсменів. Сьогодні потрібне подальше удосконалення системи підготовки гравців [2-4].

Тому необхідно приділяти особливу увагу дітям на перших етапах підготовки, які розглядають як найважливіший період формування особистості [3, 5, 6]. Попередній етап підготовки має велике значення для досягнення високих спортивних показників [1, 4, 6, 7]. Від правильного освоєння техніки і тактики гри, різнобічної фізичної підготовки на першому етапі навчання залежать подальші успіхи спортсмена [6, 8]. Необхідний пошук методів і засобів якісного освоєння техніко-тактичних прийомів гри в баскетбол на попередньому етапі підготовки. Застосування педагогічних умінь в діяльності учнів один з чинників ефективного освоєння техніко-тактичних дій гри в баскетбол. Учні, навчаючись в ДЮСШ, отримують знання та оволодівають вміннями [7, 9, 10].

Педагогічні вміння – це здатність до вивчення особистості і колективу для визначення рівня їх підготовленості до активного оволодіння новими знаннями [8]. Необхідними умовами формування умінь є розуміння того, що треба робити, яких результатів домагатися, усвідомлювати помилки і намагатися їх виправити. В процесі навчання формуються вміння діяти в знайомій і дещо зміненій ситуації.

Розгляд принципів формування педагогічних умінь особистості як факторів ефективного освоєння техніко-тактичних дій баскетболу передбачає основні позиції, визначені психолого-педагогічною концепцією [11, 12].

Сучасна теорія освіти спрямована на індивідуальність, різнобічний

розвиток особистості, в центрі навчально-виховного процесу стоїть конкретна людина. У зв'язку з цим висувається проблема підготовки тренера, здатного навчити дитину удосконалюватися на основі довірчого спілкування, взаємодії і співпраці [4, 5, 13].

Поширеність в практиці авторитарного методу негативно впливає на розвиток особистості. Необхідний перехід до демократичного принципу роботи, який передбачає включення самої дитини в освітній процес. Теоретична підготовка тренерів недостатньо підкріплена досвідом організації особистісно-орієнтованого педагогічного процесу. Практична підготовка пов'язана в основному з освоєнням методик навчання і розвитку рухового потенціалу дітей без обліку умов і характеру взаємодії суб'єктів освітнього процесу, їх особистісних особливостей [14].

З психолого-педагогічної точки зору спілкування в групі розглядається як процес міжособистісної взаємодії в формі спільної діяльності і включає в себе пізнання, відображення, вплив або звернення один до одного [2, 10, 15].

Взаємодія являє собою індивідуалізацію педагогічно доцільних взаємин однолітків і тренера в формі організації спільної діяльності. В результаті чого відбувається обмін інформацією, пізнання особистості, вироблення індивідуальних способів навчання [10, 16].

Одним з важливих показників успішної взаємодії хлопчиків на тренуванні є їх активність, що виявляється у вигляді індивідуальних особливостей, ініціативності, толерантності, комунікабельності. Наявність цих якостей сприяє процесу взаємодії їх один з одним [11, 17]. Особистісно-орієнтовану взаємодію дітей під час навчально-тренувальних занять можна розглядати як стан і як процес, характерними особливостями яких є: створення єдиної емоційно-чуттєвої основи процесу взаємодії, здатність стати на позицію один одного і діяти з нею [18].

Характерною особливістю взаємодії учнів під час занять є обмін знаннями та вміннями з метою пізнання і здійснення впливу друг на друга. Спільна партнерська діяльність забезпечується провідною роллю тренера,

який одночасно організовує співтворчість дітей і бере участь в ній. Це породжує комплекс особистісних проявів всіх учасників освітнього процесу.

Психолого-педагогічний аналіз навчального процесу дає уявлення про готовність тренера до взаємодії з учнями як прояв педагогічної ментальності, що відбиває загальнокультурний сенс педагогічної освіти, який полягає в здатності учнів мислити на якісно новому рівні [19].

Готовність хлопчиків до освоєння педагогічних умінь є цілісне особистісне утворення, яке об'єднує мотиваційно-цінносте ставлення до діяльності, соціально-значущі якості особистості, певну сукупність знань і умінь, а також досвід їх використання на практиці [14, 20].

Процес навчання в результаті формування педагогічних умінь спирається на деякі загальні положення – принципи, які відображають закономірності педагогічного процесу і в зв'язку з цим носять обов'язковий характер при вирішенні освітніх та виховних завдань [21].

Досвід роботи в позиції «вчителя» у молодших школярів може стати свого роду вікової ініціацією, що різко підвищує їх навчальну самостійність і відповідальність. Експерименти з організації різновікової співпраці підлітків показали, що в мотиваційному відношенні їх робота в позиції «вчителя» вигідно відрізняється від їх же роботи в позиції «учня». Робота в позиції «вчителя» в принципі доступна всім учням незалежно від їх навчальної успішності, загального розвитку та індивідуальних особливостей, але не елементарна для них і лежить в «зоні найближчого розвитку» [17, 22].

Ситуація взаємонавчання сприяє розвитку у «маленьких вчителів» здатності розуміти і враховувати позицію іншої людини, але це не відбувається само собою, а вимагає спеціальних зусиль дорослого вчителя.

Якщо в навчальній в ситуації взаємонавчання виграє завжди, то про учня цього сказати не можна. Справа в тому, що дорослий вчитель (в ідеалі), знаючи і розуміючи більше, ніж учень, має здатність і вміннями передавати знання в доступній формі, підлаштовуючись до особистісних і розумово індивідуальних особливостей свого учня, вмюючи його зацікавити, даючи

йому достатню, але не надмірну самостійність [23]. Все це має на увазі не тільки спеціальні знання і досвід, але перш за все розвинену рефлексію, як здатність зрозуміти свого учня [24]. У «маленьких вчителів» такі здібності свідомо менш розвинені. Правда, робота в позиції «вчителя» їх формує і зміцнює. Але учневі адекватна допомога потрібна зараз, в момент засвоєння нового знання, а не через кілька років, коли «учитель» придбає досить розвинену рефлексивну здатність ставати на точку зору незнаючого [25].

Істотним фактором, який може спотворити гідності взаємонавчання, є стиль дитячих взаємин. Діти можуть бути грубі і жорстокі в стосунках один з одним [19, 20].

Коли «учитель» самостверджується за рахунок учня, висміюючи і випинаючи його помилки, ситуація навчання неминуче руйнується і переростає в міжособистісний конфлікт. Іншими словами, у «маленьких вчителів» необхідно спеціально формувати педагогічні вміння. Ця проблема часто вступає в протиріччя з системою взаємовідносин, прийнятої в сім'ї і позашкільну соціальному оточенні дитини. Справа в тому, що діти з різних соціальних верств по-різному інтерпретують будь-яке оцінювання, в тому числі і оцінювання однолітка [26].

Діти з соціально благополучних сімей зазвичай сприймають оцінювання як зворотний зв'язок для подальшої взаємодії. Діти з соціально неблагополучних сімей схильні сприймати будь-яке зауваження як покарання. Якщо за дорослим вчителем вони визнають право карати, то за однолітком такого права вони не визнають [8, 10, 16].

Питання про доступність і користь взаємного навчання зараз можна вважати вирішеним [13, 14, 15].

Методика принципів побудови процесу по формуванню педагогічних умінь у юних баскетболістів і їх взаємонавчання реалізується в кілька етапів [37]. Кожен з етапів передбачає розвиток мотиваційно-ціннісних відносин, особистісних якостей, педагогічних і практичних умінь і навичок [27].

Методика включає в себе такі активні форми роботи, як: практичні

завдання, спеціальні вправи, домашнє завдання, самоосвіта, які в сукупності моделюють формування педагогічних умінь у дітей молодшого шкільного віку на попередніх етапах підготовки [5, 16, 28].

Змодельована технологія взаємонавчання і взаємодії реалізується через такі педагогічні вміння: гностичні – осмислення теоретичного і практичного навчального матеріалу, постановка завдань тренування, вибір адекватних засобів і методів, підведення підсумків тренування; аналітичні – вміння аналізувати і оцінювати умови, характер тренувального процесу; прогностичні – прогнозування результатів, комунікативні – міжособистісне спілкування з однолітками і дорослими; конструктивні – розвиток мислення до самостійного прийняття рішення [29].

Оволодіння цією технологією буде забезпечувати високий рівень техніко-тактичної підготовки юних спортсменок для подальших занять на етапах багаторічної підготовки в баскетболі.

З цією метою розроблена діагностична карта взаємодії, яка дозволила вивчити внутрішні і зовнішні компоненти взаємодії. Отримані дані дозволили нам визначити типові недоліки і труднощі, що перешкоджають встановленню особистісно-орієнтованої взаємодії спортсменів [30].

В ході дослідження з'ясувалося, що у тренерів при навчанні переважає авторитарний стиль викладання, що виражається в придушенні самостійності і ініціативи дітей, прояві функціонально-ділового та організаційно-дисциплінованого підходу [21, 22].

Теоретичний аналіз, а також опитування, проведені серед тренерів дитячо-юнацької спортивної школи, дозволили нам виділити основні критерії необхідні при навчанні педагогічним умінням. До них можна віднести:

- творчий підхід до вирішення педагогічних завдань, що виникають в процесі реалізації цілісного педагогічного процесу в дитячо-юнацькій спортивній школі;

- гуманістичне ставлення до дітей, що виявляється в орієнтації тренера не на абстрактний ідеал, а на потреби і внутрішні можливості кожної дитини,

щирий інтерес і любов до них;

- знання вікових та індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку, особливостей їх психічного розвитку, а також наявність знань, умінь і навичок в організації особистісно орієнтованої взаємодії;

- володіння технологією організації особистісно-орієнтованої взаємодії, що виражається в умінні чітко визначити мету своєї діяльності, спрогнозувати її результат, виділити основні етапи і найбільш ефективні методи, прийоми і способи діяльності, а також коригувати її хід на підставі даних діагностики;

- наявність професійної компетенції, що виявляється в розвитку педагогічних умінь у дітей молодшого шкільного віку, здатності встановлювати позитивний контакт з дітьми і діяти з їх позиції, змінюючи свою поведінку у відповідності із завданням тренувального процесу;

- прагнення тренера до професійного росту і саморозвитку підопічних;

- здатність адекватно оцінювати власну поведінку, прояв активності, ініціативності під час тренувального процесу [4, 31].

Одним із принципів побудови процесу формування педагогічних умінь є самоосвіта баскетболістів. Сутність самоосвіти має деякі ознаки:

- прояв вольових зусиль, прагнення до творчого застосування знань;

- придбання знань як доповнення до основного заняття пізнавальної діяльності;

- ініціатива оволодіння змістом, обсягом знань з використанням певних програм;

- індивідуальна самостійна пізнавальна діяльність, яка має значення в оволодінні педагогічними навичками;

- самостійна робота з новітньою літературою [32].

Перший етап побудови процесу формування педагогічних умінь розглядається як ситуативна самоосвіта, коли проявляються зусилля в самостійному здобутті знань за мотивами ситуативного впливу. Другий етап спостерігається в переході від епізодичної самоосвіти до систематичної.

Третій етап характеризується свідомим зверненням до самоосвіти і ведеться постійно [45].

В.В. Серіков розробив три рівня самоосвітньої активності учнів, що розрізняються за ступенем впливу самоосвіти на становлення особистості, ефективність всього навчального процесу.

На першому рівні учень переживає невідповідність свого ставлення до знань.

На другому рівні – самоосвіта учня орієнтується на рішення більш складних інтелектуальних завдань.

На третьому рівні – самоосвіта стає для особистості контрольним уявленням про те, до чого направлено прагнення [12].

На думку В.В. Серікова, виділення трьох рівнів освітньої активності служить орієнтиром у пошуку педагогічних засобів, які сприяли б перетворенню самоосвіти учнів у фактор саморозвитку їх особистості [46].

Протиріччя між рушійними силами розвитку самоосвітньої діяльності та мотивації учнів пов'язані:

- з необхідністю вирішувати пізнавальні завдання і недостатністю наявних в даний момент знань;

- з прагненням задовольнити пізнавальний інтерес і обмеженими можливостями придбання відповідних знань в умовах традиційного навчання;

- з потребою оволодіння знаннями на більш високому рівні і обмеженою можливістю в виконанні поставлених завдань в ході навчального процесу;

- до досягнутого рівня знань і новими потребами в більш досконалих знаннях;

- з прийомами пізнавальної діяльності та більш складними засобами задоволення духовних потреб [33].

Щоб юні баскетболісти займалися самоосвітою, потрібен стимул. В якості стимулів пізнавальної діяльності можуть виступати різні предмети,

об'єкти і явища навколишнього життя, що викликають у людини інтерес і бажання їх вивчити [8, 9, 30]. У баскетболі стимулом є досягнення рівня спортивної майстерності [34].

До педагогічних стимулів відносяться засоби і способи пробудження інтересу до знань, колективна зацікавленість в її результатах, оцінка знань учнів, навчальна перспектива [9, 22].

Сучасний навчально-тренувальний процес висуває нові вимоги до результатів педагогічної діяльності. Провідним мотивом у формуванні педагогічних умінь виступає прагнення досягти успіху в своїй діяльності.

Мотиви викликаються наступними потребами: потребою в новизні, у всебічному розвитку, приносити користь своїм одноліткам, потребою в глибокому ознайомленні з грою в баскетбол, в самовихованні [10].

З метою підвищення якості навчально-тренувальних занять була розроблена педагогічна технологія, методологічною основою якої є теорія поетапного формування розвиваючого навчання [35]. В її основу покладена гіпотеза про провідну роль теоретичного знання у формуванні інтелекту учнів і придбання здатності до дії на основі отриманих знань [21]. Акцент робиться на розвиток мислення інтегральної здатності особистості.

Теорія проходить чотири стадії. Перша – знайомство з передбачуваної тренером ситуацією, орієнтування в ній. Друга – оволодіння різними способами вирішення завдання (ситуації). Третя – фіксація виявлених відносин у формі предметної або знакової моделі. Четверта – виявлення найбільш ефективних способів і умов рішення вихідної задачі.

Даний підхід відображає реальне співвідношення між знанням і вмінням, свідомістю і поведінкою. Знання при цьому розглядається як відображення суті предмета у свідомості. Формування умінь, які використовуються в навчально-тренувальному процесі, базується на найбільш загальній закономірності навчання рухових дій. Їх застосування визначається особливостями контингенту і специфікою конкретного виду ігрової діяльності [32].

Проблемно-пошуковий метод заснований на отриманні учнями нових знань за допомогою рішення теоретичних і практичних проблем, завдань в створюваних проблемних ситуаціях. В рамках проблемно-пошукового підходу головною метою є не освоєння рухів, а їх правильний вибір і пристосування до ситуацій [36].

В цьому випадку під час навчання використовуються ігрові вправи до мінливих умов, що підвищує прагнення учнів до прояву творчої активності [33, 36].

Тому навчально-тренувальний процес вимагає забезпечення активності, свідомості дій тих, хто навчається, систематичності, міцності в засвоєнні знань і навичок. Навчання спортивно-ігрової діяльності виховує характер педагогічного процесу, формує морально-етичні основи особистості, без чого неможливий процес формування педагогічних умінь у процесі тренувань. Тому, організація навчально-тренувального процесу щодо методики формування педагогічних умінь під час тренувальних занять здійснюється на основі загальних принципів гуманістичної педагогіки і психології. Необхідно увагу до особистості кожної дитини як найвищої соціальної цінності і розглядається не як об'єкт, а як суб'єкт активної творчої діяльності на основі розвитку внутрішніх мотивів до самовдосконалення і самовизначення [37].

Принципи та методи побудови процесу формування педагогічних умінь сприяють якісному і якнайшвидшому освоєнню техніко-тактичної підготовки в баскетболі, а також служать творчому самовдосконаленню, гармонійному розвитку особистості [34].

1.4 Вікові особливості розвитку дітей 10-11 років

У педагогічній і спортивній практиці вік 10-11 років вважається молодшим шкільним. Як відомо в молодшому шкільному віці відбувається плавна зміна структур і функцій організму, як би витягування тіла, триває

окостеніння скелета, яке відбувається нерівномірно, що необхідно враховувати під час занять спортом [31].

У процесі природного росту організму дитини й під впливом умов життя, і зокрема спортивного тренування, усі ці сторони, що характеризують фізичний стан юного спортсмена, формуються, розвиваються, удосконалюються не одночасно, а по етапах, відповідно до біологічних закономірностей розвитку дитячого організму [9]. При цьому вплив зовнішнього середовища, пов'язаний з удосконалюванням різних сторін фізичного стану спортсмена значною мірою залежить від того, на який період природного росту організму вони прийдуть. Якщо, наприклад, удосконалювання фізичних якостей юного спортсмена здійснюється в період їх прискореного природного росту, ефект виявляється вище, чим у період уповільненого росту цих якостей [30]. На цьому явищі ґрунтується так звана «теорія критичних періодів», яка вважає за доцільне зосереджувати цілеспрямовані педагогічні впливи в періоди, коли відбувається найбільш помітний природній ріст психічних, рухових і інших якостей і властивостей організму дитину й поки вони не досягли досить високого рівня свого природного розвитку [34].

У процесі розвитку організм перетерплює ряд закономірних морфологічних, біохімічних і функціональних змін. У науці про індивідуальний розвиток – вузловими поняттями є ріст і розвиток. Під ростом звичайно розуміють кількісне придбання організмом активної маси тіла як результат переваги процесів творення над розпадом. Розвиток – процес якісних перетворень, який підготовляється кількісними змінами [26].

До показників фізичного розвитку, що підлягають аналізу в процесі відбору для занять спортивними іграми, слід віднести: довжину тіла, довжину тіла з витягнутою нагору рукою, розмах рук, вага тіла, довжину руки, кисті й стопи, масу м'язової й кісткової тканини, обхват грудей, обсяг стегна й гомілки [27]. Високорослі представники населення для фахівців баскетболу становлять найбільший інтерес. Тому при відборі дітей для занять

баскетболом необхідно вивчити їх ростові показники [29]. Роль тренера при відборі кандидатів високого зросту дає відповідь на численні питання в області спортивної орієнтації й спортивної спеціалізації. Звідси випливає, що проблема прогнозування росту є для тренера однією з найважливіших завдань. Прогноз остаточних розмірів тіла ґрунтується на спеціальній обробці даних: ріст батьків, вага тіла при народженні; прискорення росту, дані про хід росту в дитячому періоді (4-7 років); актуальний ріст (довжина тіла під час виміру); прискорення росту в перехідному віці (9-11 років для хлопчиків, 10-12 років для дівчат); ступінь зрілості скелета [35].

У молодшому шкільному віці в організмі дитини відбуваються істотні зміни. Відзначається якісне і структурна зміна головного мозку – встановлюється домінування і підпорядкування в системі міжпівкульних відносин. Домінування в даному віці функцій лівої півкулі створює умови для формування та функціонування абстрактного (вербально-логічного) способу переробки інформації, довільної регуляції вищої психічної діяльності, усвідомленості психічних функцій і станів [35].

Можливості пам'яті дуже великі, проте діти не вміють розпорядитися своєю пам'яттю і підпорядкувати її завданням навчання (погано розвинений самоконтроль, самоперевірка при заучуванні), тому істотне місце в організації навчальної діяльності повинні зайняти справи в довільній увазі, в активізації вольових зусиль для зосередження уваги [14, 26]. Діти молодшого шкільного віку запам'ятовують цікавий, конкретний, яскравий матеріал [4, 20]. З огляду на багатий потенціал пам'яті молодшого школяра необхідно приділяти увагу формуванню педагогічних умінь, залученню школярів до раціональної організації власної навчальної діяльності [29, 30, 34].

Характерні для даного віку певна податливість, довірливість, схильність до наслідування створюють сприятливу можливість для формування умінь молодших школярів, залучення їх до позитивних правил соціальної взаємодії [18, 24, 32].

Навчання, що виховує здатне стати засобом формування відносин

дитини з дорослими і однолітками, в сім'ї і поза школою, ставлення до себе і певної самооцінки [10].

Етапи, на яких відбуваються значні зміни, відіграють велику роль у розвитку організму дітей. Відомий педагог Л.С. Виготський звертав увагу на необхідність вивчення чутливих періодів для того, щоб встановити оптимальний термін навчання. Він говорив, що педагогічний вплив може дати потрібний ефект лише на певному етапі, а в інші періоди бути нейтральним або навіть негативним. Відомо, що навчити дітей кататися на ковзанах і велосипеді найлегше у віці 6-8 років (ймовірно, тому, що в ці роки активно розвиваються органи рівноваги). При цьому навик зберігається на довгі роки. А ось швидше за все навчити дітей грати в спортивну гру можна лише у віці 9-11 років. Дітей молодшого шкільного віку, особливо в період з 9 до 11 років, можна навчити майже всім руховим рухам, навіть складної координації [38].

За даними З.І. Кузнецової, проведено багато досліджень з вивчення вікових особливостей різних рухових здібностей. У більшості дітей молодшого шкільного віку показники різних рухових якостей різні за своїм рівнем. Найсуттєвіші зміни в рухових здібностях відбуваються в молодшому шкільному віці, а у хлопчиків – переважно в період з 9 до 11 років. Практика показує, що багато школярів не можуть домогтися високих результатів у спортивних змаганнях. Вважається, що це відбувається через те, що недостатньо розвинені основні фізичні якості: сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість. Але проблема полягає і в тому, що діти погано засвоїли техніку виконання рухів [18, 19, 22].

Наукові дані дозволяють дати обґрунтування диференційованого підбору засобів і методів для розвитку рухових здібностей дітей, техніко-тактичної підготовки в обраному виді спорту, уточнивши зміст програм та розробку робочих програм в спортивних школах, точно розподіливши дозування теоретичного і фізичного навантаження, роблячи акцент на теорію досліджуваного руху [39].

А.А. Гужаловський зазначав, що дуже важливо при проведенні цієї роботи не випускати з поля зору вікові періоди особливо сприятливі для розвитку тих чи інших рухових якостей. Так саме в ці періоди робота, спрямована на розвиток тієї чи іншої рухової якості, дає найбільш видимий ефект. Знання закономірностей розвитку, становлення і цілеспрямованого вдосконалення різних сторін рухових функцій дітей і підлітків дозволить тренеру на практиці більш ефективно планувати матеріал для вивчення теорії і розвитку рухових здібностей, успішніше організовувати і методично правильно здійснювати процес їх розвитку на уроці [24].

Орієнтовна програма спортивної підготовки в ДЮСШ приділяє велику увагу розвитку рухових здібностей. У кожному її розділі, присвяченому формуванню і вдосконаленню рухових умінь і навичок, передбачений матеріал для розвитку рухових здібностей. Але мало приділено уваги теоретичній підготовці, відсутня тема по формуванню педагогічних умінь. Ефективність роботи, спрямованої на розвиток рухових якостей, навчання технічним прийомам, залежить від методики і організації педагогічного процесу, від індивідуальних якостей тих, хто займається [25].

Вміле поєднання навчання грі і формування педагогічних умінь на тренуванні – відмінна риса добре організованого педагогічного процесу [40].

Молодший шкільний вік – сприятливий період для розвитку всіх рухових і розумових здібностей. У цьому віці триває оволодіння школярами базовими руховими діями, включаючи техніку основних видів спорту. Контроль і оцінка в молодшому шкільному віці застосовуються для того, щоб стимулювати прагнення учнів до вдосконалення і самовизначення, до підвищення активності на заняттях фізичними вправами [41].

Навчання складній техніці видів спорту ґрунтується на придбаних в початковій школі рухових уміннях і навичках. Навчання і вдосконалення техніко-тактичної підготовки учнів у віці 10-11 років найбільш тісно переплітаються з розвитком координаційних здібностей. В даний період життя дітей розвиток їх координаційних здібностей необхідно органічно

поєднувати з вихованням швидкісних, швидкісно-силових здібностей, а також витривалості і гнучкості. Повідомлення теоретичних знань доцільно поєднувати з освоєнням і вдосконаленням конкретних рухових дій, розвитком рухових здібностей, формуванням умінь самостійно тренуватися і здійснювати фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність [42].

У період молодшого шкільного віку розвинене різко виражене позамежне гальмування при дії сильних або монотонних рухових подразників, тому в процесі фізичних занять не слід організовувати монотонне і тривале виконання одноманітних рухів, а використовувати переважно вправи, виконувані в ігрових завданнях, де необхідно переключити увагу дітей з ролі «учня» на роль «вчителя» [43].

Виражена збудливість, реактивність, висока пластичність нервової системи сприяють кращому і швидшому засвоєнню рухових дій. Виражена любов дітей до різних ігор, де вони особливо люблять грати роль «вчителя», «вихователя» сприяє формуванню педагогічних умінь [17, 44].

Хлопчикам молодшого шкільного віку рекомендовано виконання вправ, що розвивають статичну, динамічну і загальну витривалість, гнучкість і рівновагу.

Для фізичного виховання показники функціональних можливостей дитячого організму є провідними критеріями при виборі фізичних навантажень, структури рухових дій, методів впливу на організм [26, 29].

Особливістю хлопчиків 9 років є підвищена потреба дбати про когось, надати допомогу. У цьому віці дівчатка випереджають хлопчиків у кмітливості та цілеспрямованості. Хлопчикам простіше адаптуватися і пристосуватися, швидко знайти рішення в ситуації, що склалася. Вони краще контролюють почуття страху і тривоги [19, 20].

Аналіз наукових публікацій з проблеми формування педагогічних умінь молодших школярів показав, що необхідно в повній мірі розробити педагогічні основи формування педагогічних умінь в молодшому шкільному віці, визначити принципи, зміст, умови формування педагогічних умінь у

дітей, визначити типологію форм спілкування молодших школярів з однолітками, виявити особливості організації процесу формування педагогічних умінь у дітей молодшого шкільного віку [45].

1.3 Методика навчання і вдосконалення техніко-тактичних дій гри в баскетбол в навчально-тренувальному процесі

Зростання спортивних досягнень у великій мірі залежить від ефективності системи багаторічного тренування юних спортсменів, яку можна визначити як раціонально організований процес навчання, виховання і тренування дітей, здійснюваний в спортивних школах [46].

Етап попередньої підготовки припадає на молодший шкільний вік. Велика увага приділяється вихованню активної життєвої позиції дітей, формуванню у них усвідомленого ставлення до занять фізичними вправами. До кінця етапу попередньої підготовки діти зазвичай починають виявляти цікавість до занять певним видом спорту [22]. Особливе місце відводиться ігровій діяльності дитини [16]. Навчання техніці виконання фізичних вправ повинно бути посильним для дітей, сприяти їх фізичному і психічному розвитку, мати виховний характер [30]. Взаємозв'язок педагогіки і фізичної культури стає все більш об'єктивно необхідним і поширеним явищем [24].

Тренери орієнтуються не тільки на результат, а й на процес виховання юних спортсменів. Професійно-педагогічна установка в роботі тренера сприяє становленню особистісних якостей у спортсменів [18].

На думку авторів [23, 31, 44], для досягнення високих спортивних результатів методично вірним підходом до організації спортивного тренування вважається реалізація потенційних можливостей спортсмена, обумовлених індивідуальними особливостями. На етапах початкової підготовки юні спортсмени повинні поступово освоювати біодинамічну структуру рухових навичок в тому режимі, який буде потрібно в змагальній діяльності в майбутньому [47].

Методика навчання техніко-тактичних дій гри в баскетбол вимагає вирішення основних завдань: розвиток у дітей уваги, здатності орієнтуватися в ігрових ситуаціях, вивчення основних прийомів гри. Процес тренування повинен бути організований таким чином, щоб поступально підвищувалися вимоги до рівня розвитку здібностей спортсмена [48].

Використання педагогічних умінь в тренувальній роботі – це комплекс методичних, педагогічних і організаційних заходів, що забезпечують ефективність процесу навчання при освоєнні техніко-тактичних дій гри [34].

Педагогічні вміння розглядаються як динамічна система навчання всіх видів спортивної підготовки, що позитивно впливає на фізичне і духовне здоров'я дітей, формування педагогічних умінь у дітей – це перша сходинка в спорті, спрямована на досягнення високих спортивних результатів на наступних етапах підготовки [44].

Теоретична підготовка у дітей молодшого шкільного віку, передбачає формування гностичних, аналітичних, прогностичних, комунікативних, конструктивних умінь [34, 38]. Розшифровуючи поняття «педагогічні вміння», доцільно сформулювати вимоги до умінь, що характеризують різні аспекти діяльності. На основі аналізу педагогічної літератури можна подати такі групи умінь: вміння переносити знання, виносити рішення в умовах нової ситуації; вміння знаходити нове рішення; вміння створювати і конструювати нові елементи; вміння з вивчення особистості і колективу для визначення рівня їх підготовленості до активного оволодіння новими знаннями і визначенні домінуючої завдання; вміння побудувати і привести в дію поставлені завдання; вміння виділяти і встановлювати взаємозв'язки між компонентами і факторами, приводити їх в дію; вміння обліку та оцінки результатів діяльності, самоаналіз і аналіз освітнього процесу [18, 26, 35].

Ведучий принцип спортивної підготовки – облік індивідуальних особливостей і можливостей дітей при плануванні навантажень в різних структурах тренувального процесу. Це в повній мірі відбивається в реалізації застосування педагогічних умінь у дітей молодшого шкільного віку [19, 36].

Застосування педагогічних умінь при навчанні гри в баскетбол дозволяє організувати навчальний процес, забезпечити засвоєння всіма учнями змісту освіти, яке може бути різним для різних учнів [49].

Мета навчання – забезпечити умови для максимального розвитку здібностей, нахилів, задоволення пізнавальних потреб і інтересів в процесі засвоєння технічних елементів і тактичних дій гри в баскетбол [9, 24, 41, 42].

В теорії спортивного тренування юних баскетболістів груп початкової підготовки однією з основних задач є навчання основам гри в баскетбол [17, 40]. В ігровому процесі техніка і тактика тісно пов'язані один з одним [28]. Дії баскетболіста спрямовані на вирішення певних тактичних завдань, техніка їх виконання лише сприяє здійсненню цих завдань. Для успішного ведення гри баскетболіст повинен опанувати усім розмаїттям технічних прийомів і тактичних дій [17, 39]. Тісний зв'язок техніки виконання прийомів і тактики гри не означає, що в навчально-тренувальному процесі їх не слід розділяти [17]. Щоб краще зрозуміти навчально-тренувальний процес, доцільно розкрити технічну і тактичну підготовку ізольовано, показавши єдність і відмінність [6, 11, 50].

На початковому етапі навчання освоюються основні технічні прийоми гри і їх поєднання. Паралельно вивчається кілька прийомів. Спочатку навчають техніці виконання нападаючих прийомів: бігу з прискоренням, зміною напрямку і зупинками, поворотами, стрибків, ловлі і передачі м'яча двома руками, кидка однією рукою від плеча з-під щита, ведення м'яча [38, 41, 51].

Наступний етап – навчити найпростішим захисним прийомам: стійці, пересуванню, триманню гравця без м'яча і з м'ячем. Вивчення здійснюється за загальною схемою: показ і пояснення, випробування в найпростіших умовах, повторення в умовах, що поступово ускладнюються [28, 52].

Після проходження загальної схеми тренер розподіляє групу на підгрупи, де роль «тренера» виконують самі діти. У цій ситуації діти застосовують педагогічні вміння або їх компоненти. Наприклад, сформовані

гностичні вміння, використовують як знання теоретичного матеріалу по виконанню технічного прийому, конструктивні вміння – як уміння конструювати два або кілька прийомів разом, аналітичні вміння - як вміння аналізувати майбутню взаємодію. Комунікативні вміння сприяють взаєморозумінню в процесі тренування, прогностичні вміння допомагають спланувати план дій або прийомів [35, 41, 53].

Поступове ускладнення завдань навчання неминуче призводить до необхідності поєднання і застосування технічних елементів з вправами тактичного характеру. Вивчати і вдосконалювати тактичну підготовку необхідно у взаємозв'язку з технічною та фізичною підготовкою. Навчання тактиці починається з вивчення двох найважливіших систем ведення гри – особистого захисту і нападу швидким проривом. Навчання тактиці вимагає створити уявлення про місце і значення даного елемента і загальні закономірності його використання в грі [17, 28].

Можна уявити систему, де також процес навчання йде в результаті формування педагогічних умінь. У створенні загального уявлення про систему використовуються гностичні вміння. Прогностичні, конструктивні вміння застосовуються при вивченні індивідуальних тактичних дій. Комунікативні вміння використовуються при взаємодії двох або більше гравців. Для закріплення і вдосконалення вивчених базових елементів гри застосовуються аналітичні вміння. На попередньому етапі навчання необхідно постійно поєднувати теоретичні і практичні заняття з використанням методики по формуванню педагогічних умінь, що сприяють ефективному освоєнню тактичних дій [54].

Різні аспекти підготовки юних баскетболістів, включаючи питання розвитку фізичних якостей, обґрунтування ефективних засобів і методів тренування, характеристики обсягів тренувальних і змагальних навантажень на різних етапах підготовки в баскетболі, а також питання побудови та організації багаторічного тренувального процесу, розглянуті в великому числі робіт. На жаль, в спеціальній літературі по баскетболу дані з проблеми

застосування умінь як чинників підвищення ефективності навчання техніко-тактичним діям баскетболу в молодшому шкільному віці несистематизовані, і дана проблема представляється недостатньо вивченою [55].

Підводячи підсумок, можна сказати, що процес спортивної підготовки юних баскетболістів повинен будуватися за такої методологічної моделі: виявлення значущих педагогічних умінь, застосування комплексу методичних прийомів, які здійснюються за рахунок основного керуючого інструменту спортивної підготовки, виявлення і облік індивідуальних особливостей в процесі навчання.

Характерним при цьому є те, що в міру зростання спортивних результатів вимоги до індивідуалізації тренувального процесу різко підвищуються. Організація навчально-тренувального процесу на основі глибокого врахування індивідуальних особливостей спортсмена, їх відмінностей у фізичній, технічній, тактичній, психологічній підготовленості, морфологічних особливостей значно впливає на якість тренувального процесу. Індивідуальний підхід визначається як діяльність тренера, що припускає зміну найближчих цілей щодо сторін змісту, методів і організаційних форм навчально-спортивної роботи з урахуванням індивідуальних особливостей спортсмена. Основною стратегією в тренуванні повинно бути не згладжування індивідуальності, а розвиток сильних сторін організму і особистості спортсмена як провідної умови досягнення нею високих результатів [56].

Для здійснення цього підходу актуальним є розгляд питання, що стосується специфіки і структури навчально-тренувального процесу, а також характеристики стану підготовленості баскетболістів 10-11 років [57].

Принципово іншу позицію висловлюють фахівці, які дотримуються концепції гармонійного і поступового розкриття індивідуальних можливостей юного спортсмена [11, 27, 39].

Методологія тренувального процесу юних спортсменів заснована на результатах ряду фундаментальних досліджень особливостей рухової

підготовленості школярів, а також критичних періодів онтогенезу і етапності розвитку фізичних якостей у дітей і підлітків [57].

Як «фундамент» довгострокової тренувальної програми вони пропонують розглядати різнобічний фізичний розвиток. При досягненні певного рівня підготовленості юні атлети приступають до спеціалізованого тренування, поступово наближаючись до рівня вищої спортивної майстерності [58].

Вивчаючи з молодшими школярами техніку і тактику баскетболу, потрібно щонайбільше використовувати рухливі ігри [17, 40, 52]. Дітям завжди притаманне бажання грати, тому найкращий шлях навчання дітей: гра - навчання - гра.

Відмінною особливістю занять з дітьми є ретельно продумана поступовість і послідовність навчання, так як діти можуть освоїти нове тільки в тому випадку, якщо попередній матеріал ними засвоєний повністю. Проконтролювати процес повного освоєння ми можемо, застосувавши педагогічні вміння та їх складові, побачивши ефективність освоєння техніко-тактичної підготовки [59]. Методику навчання і вдосконалення техніко-тактичних дій гри в баскетбол в навчально-тренувальному процесі слід розглядати як цілісну діяльність дитини, як координацію його психічної і фізичної діяльності в певних умовах зовнішнього середовища. З цього треба виходити і в навчанні. Необхідно навчати елементарної, спрощеної, посиленої дітям техніці, але зі збереженням її суті [60].

Аналіз наукових публікацій з проблем ефективного освоєння техніко-тактичних прийомів гри в баскетбол молодшими школярами показав, що необхідний пошук нових методів і засобів побудови та змісту навчально-тренувального процесу.

В результаті дослідження виявлено значущі педагогічні вміння та їх компоненти, доступні для розуміння і осмислення хлопчиками молодшого шкільного віку, необхідні для подальшого освоєння прийомів техніки баскетболу і тактичних дій гри. До значущих педагогічних умінь слід

віднести вміння: уміння витягати нові знання, вміння встановлювати доцільні взаємини, вміння аналізувати, вміння знайти правильне співвідношення фактичного і теоретичного матеріалу в одній з частин заняття, вміння передбачати результат. До компонентів педагогічних умінь відносяться: вміння переносити знання, виносити рішення в умовах нової ситуації; вміння знаходити нове рішення; вміння створювати і конструювати нові елементи; вміння вивчати особистість і колектив для взаєморозуміння і взаємодії; вміння будувати і приводити в дію поставлені завдання; вміння виділяти і встановлювати взаємозв'язки між компонентами і факторами, приводити їх в дію; вміння вести облік результатів діяльності, самоаналіз і аналіз освітнього процесу.

Система з освоєння техніко-тактичної підготовки в результаті формування педагогічних умінь у молодшому шкільному віці розроблялася за такими етапами: створення загального уявлення про систему, де використовуються гностичні вміння; вивчення індивідуальних тактичних дій, де використовуються прогностичні і конструктивні вміння; вивчення взаємодій двох або більше гравців, де використовуються комунікативні вміння; закріплення і вдосконалення вивчених елементів, де застосовуються аналітичні вміння.

На попередньому етапі навчання необхідно постійно поєднувати теоретичні і практичні заняття з використанням педагогічних умінь, що сприяють ефективно освоювати техніко-тактичні дії.

Включення самої дитини в освітній процес сприяє формуванню педагогічних умінь, так як виражена любов дітей до різних ігор, де вони особливо люблять грати роль «вчителя», допомагає закріпленню вивченого матеріалу.

Виявлені елементи педагогічних умінь впливають на якісне освоєння техніко-тактичних дій баскетболу, на розвиток у дітей особистісних характеристик, необхідних в житті і спорті, позитивно впливають на фізичне і духовне здоров'я дітей.

Освоєння техніко-тактичних дій юними баскетболістами – це перша сходинка в спорті, спрямована на досягнення високих спортивних результатів на наступних етапах підготовки.

2 ЗАВДАННЯ, МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Завдання дослідження

Завдання дослідження:

1. Вивчити показники техніко-тактичних дій баскетболістів 10-11 років на початку і в кінці експерименту та дати порівняльну характеристику.
2. Розробити та експериментально обґрунтувати ефективність методики навчання техніко-тактичним діям гри в баскетбол хлопчиків 10-11 років.

2.2 Методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані наступні методи дослідження:

1. Вивчення та аналіз спеціальної науково-методичної літератури.
2. Вивчення та аналіз документальних даних.
3. Педагогічні спостереження.
4. Педагогічний експеримент.
5. Метод контрольних тестів.
6. Метод математичної статистики (визначення середніх величин – середнього арифметичного значення (\bar{X}) і середнього квадратичного відхилення (δ), відхилення від середнього арифметичного (m), критерію вірогідності за Стьюдентом (t)).

Вивчення та аналіз науково-методичної літератури.

Метод теоретичного аналізу включав в себе вивчення науково-методичної літератури та осмислення результатів всього дослідження.

Теоретичний аналіз і узагальнення наукових даних дозволили отримати інформацію про теоретичних уявленнях і сутності педагогічних умінь, які

можуть бути застосовні в процесі освоєння базових основ баскетболу хлопчиками 10-11 років, про специфіку та структуру навчально-тренувального процесу, а також про характеристику стану підготовленості хлопчиків.

При роботі над цим розділом велика увага приділялася вивченню літератури з методики формування педагогічних умінь. Аналіз використаних в дослідженні джерел дозволив скласти уявлення про вивчену проблему, поставити мету і завдання дослідження, висунути робочу гіпотезу.

У процесі педагогічних спостережень контролювалося ставлення хлопчиків до занять з навчання техніко-тактичних дій баскетболу в результаті формування педагогічних умінь за такими параметрами: відвідуваність навчально-тренувальних занять, застосування педагогічних умінь на тренуваннях, участь хлопчиків у суспільному житті спортивної школи. Цей метод характеризується безпосереднім сприйняттям явищ і процесів виховання, навчання і розвитку дітей без порушення природного ходу педагогічного процесу.

У наших дослідженнях спостереження здійснювалося трьома способами: шляхом фіксації ходу навчально-тренувального процесу, фіксації занять за допомогою відеоапаратури з їх подальшим аналізом, інформації з навчально-методичного відділу спортивної школи про участь хлопчиків у спортивно-видовищних заходах, що проводяться в школі.

У процесі дослідження ми застосовували бесіди, в яких повідомлялися нові відомості з розділу знання. Педагогічна бесіда завжди носила цілеспрямований характер, була спробою проникнути у внутрішній світ хлопчиків, виявити причину вчинків і дій, які спостерігалися під час тренувального і змагального процесів.

Педагогічне тестування застосовувалося для визначення рівня освоєння техніко-тактичних дій в результаті сформованості педагогічних умінь у хлопчиків-баскетболістів.

При тестуванні застосовувалися методи усного опитування,

анкетування. Опитування проводилися з метою виявлення рівня теоретичної підготовленості хлопчиків, їх ставлення до занять.

Результати опитувань допомагали тренеру в підготовці до тренувальних занять, в коригуванні з поточною діяльністю.

Педагогічний експеримент проводився з метою обґрунтування ефективності розробленої методики з навчання техніко-тактичних дій баскетболу у хлопчиків 10-11 років у процесі навчально-тренувальних занять з баскетболу в ДЮСШ.

Організація педагогічного експерименту здійснювалася відповідно до нормативних вимог дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Показник сформованості теоретичних умінь контролювався за рівнем оволодіння хлопчиками теоретичними знаннями і технічними елементами. Розроблена спеціальна анкета, куди були включені 12 питань з історії баскетболу, правилам змагань, основам техніки гри в баскетбол (додаток 1а) і теоретичні знання щодо виконання технічного прийому «ведення м'яча», «передача м'яча двома руками», «кидок м'яча двома руками». В протокол вносилися запис щодо виконання технічних прийомів «ведення м'яча», «передача м'яча двома руками», «кидок м'яча двома руками».

«Ведення м'яча» – стійка гравця, правильне положення передпліччя і ліктя руки, яка веде м'яч; висота відскоку м'яча, контакт кисті з м'ячем, правильне положення ніг, ведення м'яча виконується без пробіжки (додаток 1б) [38, 55].

«Передача м'яча двома руками» – правильна стійка гравця, активність роботи ніг, положення рук повторюють форму м'яча, є завершальна фаза в рухах кистей; не допустити передачу з дуже високою траєкторією, узгодженість в рухах рук і ніг, базовий елемент «вистрілючий рух», який виконується за рахунок стискання м'яча кистями, чіткість і своєчасність виконання передачі (додаток 1в) [59].

«Кидок м'яча двома руками» – правильна стійка гравця, активність роботи ніг, правильне положення передпліччя і ліктя рук, які тримають м'яч,

завершальна фаза руху кистей; узгоджена робота рук і ніг при виконанні кидка; траєкторія польоту м'яча (цілити на передню дужку кільця).

Ігрові комбінації були розучені і удосконалювалися, а також застосовувалися в грі в результаті сформованих умінь. Виділено три ігрові комбінації, які необхідні на попередньому етапі підготовки: «звільнення від опіки захисника для отримання м'яча», «передай м'яч і виходь», «взаємодія двох гравців з передачами, ловом, веденням». Хлопці самі формували команди для майбутніх взаємодій, а також моделювали можливі ігрові комбінації в процесі гри.

Проводилися змагання з метою контролю над освоєнням техніко-тактичних дій в ігровій діяльності в результаті застосування комунікативних умінь. Вівся протокол запису, в якому фіксували кількість допущених помилок хлопчиками під час ігор. Нами були визначені можливі помилки: немає підбору після кидка, немає виходу для отримання м'яча, немає взаємодій «передай м'яч і виходь», «немає протидій виходу на вільне місце, відсутній зоровий контроль майданчика, немає взаємодії з гравцями своєї команди [56, 58, 59].

Рівень навчання технічним прийомам і закріплення їх в русі в результаті сформованих аналітичних умінь контролювався в естафетах за часом виконання (ведення з обведенням, передача м'яча у зустрічних колонах, після ведення кидок в кільце однією рукою, кидок двома руками прямо перед щитом).

Рівень освоєння техніко-тактичних дій було проаналізовано за результатами рухомої гри «Хто швидше виконає 25 передач» із застосуванням конструктивних умінь. Де наочно було видно вміння кожного хлопчика самостійно приймати рішення щодо використання технічного прийому або взаємодії: передача м'яча, ловля м'яча, ведення м'яча, відкритися для передачі або лову м'яча, звільнення від опіки захисника для подальшої взаємодії з партнерами. Результати ігор контролювалися за часом.

2.3 Організація дослідження

У дослідженні брали участь дві групи баскетболістів у віці 10-11 років, 26 осіб (експериментальна група 13 хлопчиків і контрольна група 13 хлопчиків), які займаються баскетболом ДЮК ФП пгт Новомиколаївка.

Усі учасники за даними медичного обстеження відносяться до основної медичної групи і мають орієнтовно однаковий рівень фізичного розвитку та фізичної підготовленості.

Дослідження проводилося в період з вересня 2018 року по червень 2019 року.

У вересні 2018 року, на тренувальних заняттях було здійснене перше тестування де визначився початковий рівень техніко-тактичних дій баскетболістів; у травні 2019р – друге тестування.

У кожній групі ДЮСШ проводилася однакова кількість навчально-тренувальних занять на тиждень: 3 рази по 90 хвилин і однакова кількість тренувальних днів і тижнів у річному циклі.

Навчально-тренувальні заняття будувалися за загальноприйнятою схемою: підготовча частина, основна і заключна.

Навчально-тренувальні заняття в контрольній групі проводилися за загальноприйнятою програмою спортивної підготовки, в експериментальній групі за розробленою нами методикою.

Результати дослідження оброблені стандартними методами математичної статистики.

3 РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1 Особливості та методика навчання техніко-тактичним діям юних баскетболістів

В ході навчально-тренувального процесу з баскетболу хлопчики освоюють пересування, зупинку стрибком, ловлю і передачу м'яча двома руками від грудей, ведення м'яча правою і лівою рукою по прямій, з обведенням, кидок м'яча двома руками від грудей з місця, рухливі ігри з елементами баскетболу, міні-баскетбол.

При навчанні техніці гри в баскетбол не можна упускати теми з оволодіння тактичними прийомами гри. Тактична підготовка передбачає, перш за все вивчення різних ігрових комбінацій. Під комбінацією для даного віку мається на увазі заздалегідь розучені і узгоджені взаємодії гравців однієї команди, спрямовані на створення одному з баскетболістів умов для атаки кільця.

З хлопчиками даного віку були розучені ігрові комбінації: «звільнення від опіки захисника для отримання м'яча», «передай м'яч і виходь», взаємодія двох або трьох гравців з передачами і веденням (рис. 3.1).

Проводили ігри, на яких фіксували кількість допущених помилок під час гри в баскетбол і заносили записи в протокол. Нами було визначено вісім можливих помилок: немає підбору після кидка, немає виходу для отримання м'яча, немає взаємодій «передай м'яч і виходь», немає протидій виходу на вільне місце, відсутній зоровий контроль майданчики, немає взаємодії з гравцями своєї команди.

Рівень навчання технічним прийомам і закріплення їх в русі контролювали в естафетах (ведення м'яча по прямій 2x15м з обведенням предмета, передача м'яча двома руками в зустрічних колонах, після ведення кидок в кільце двома руками, біг з м'ячем у руках у зустрічних колонах, кидок двома руками прямо перед щитом). Після кожної естафети проводили

аналіз рухової дії.

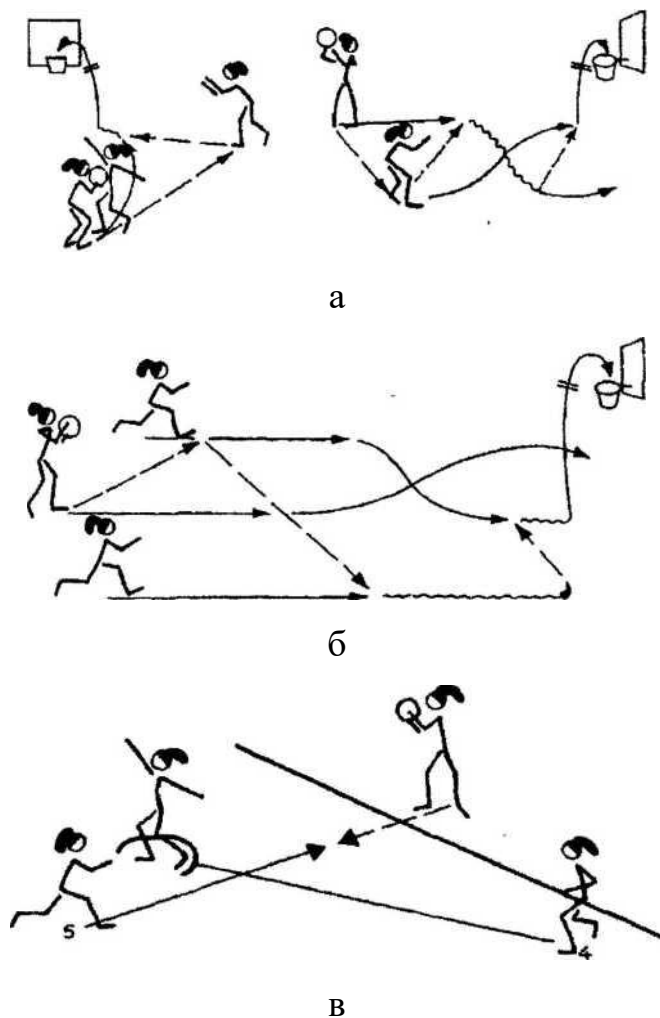

Рис. 3.1 Тактичні комбінації в баскетболі для хлопчиків 10-11 років:

- а) звільнення від опіки захисника для отримання м'яча;
- б) передай м'яч і виходь;
- в) взаємодія двох гравців з передачами, ловом, веденням.

Використання вивчених техніко-тактичних умінь було проаналізовано за результатами рухомої гри «Хто швидше виконає 25 передач». Група ділиться на дві рівні команди за кількістю учасників. Капітани команд розігрують м'яч з центру майданчика. Після розіграшу, команда, що заволоділа м'ячем, виконує передачі своїм гравцям. Рахунок ведеться кожною командою. При перехопленні м'яча рахунок по передачам не анулюється за, а триває. Виграє та команда, яка швидше виконає 25 передач.

У цій грі наочно видно вміння кожного хлопчика самостійно приймати

рішення щодо використання технічного прийому або взаємодії: передача м'яча, ловля м'яча, ведення м'яча, відкритися для передачі або лову м'яча, звільнення від опіки захисника для подальшої взаємодії з партнерами. Рівень виконання і результатів гри контролювався за часом (рис. 3.2).

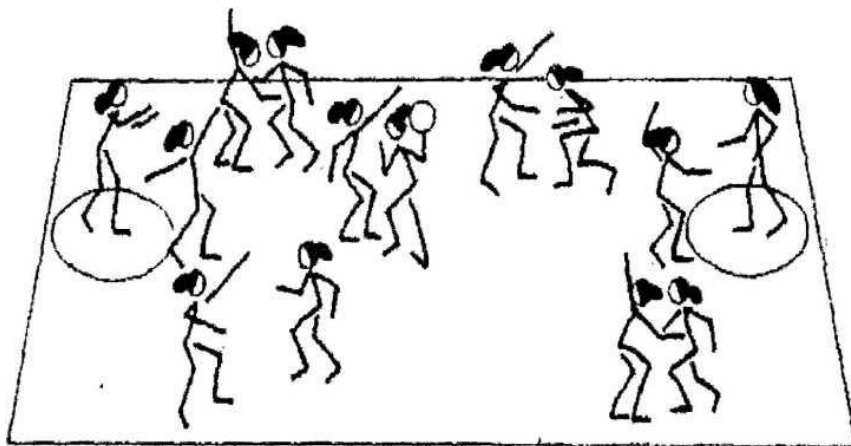

Рис. 3.2 Рухлива гра «Хто швидше виконає 25 передач»

Ігрові комбінації були розучені й удосконалювалися, а також застосовувалися в грі. Перед грою тренер давав можливість хлопчикам самим спрогнозувати склади команд для майбутніх взаємодій, а також передбачити можливі розучені ігрові комбінації. Рівень їх освоєння фіксувався результатами гри.

У практиці підготовки баскетболістів 10-11 років необхідно створювати передумови для формування рухового «фонду» використовуючи багатоцільові рухливі ігри і ігрові вправи [57].

Вже існує обґрунтований напрямок в навчально-тренувальному процесі навчати юних баскетболістів ігровими методами [58]. Однак методики, що застосовуються, вимагають деяких доповнень у змісті з урахуванням сучасних вимог до підготовки юних баскетболістів.

Відмінною особливістю побудови навчального процесу в експериментальній групі є принципово новий підхід до формування техніко-тактичної підготовленості гравців, заснований на розширеному використанні ігрових засобів (рис. 3.3).

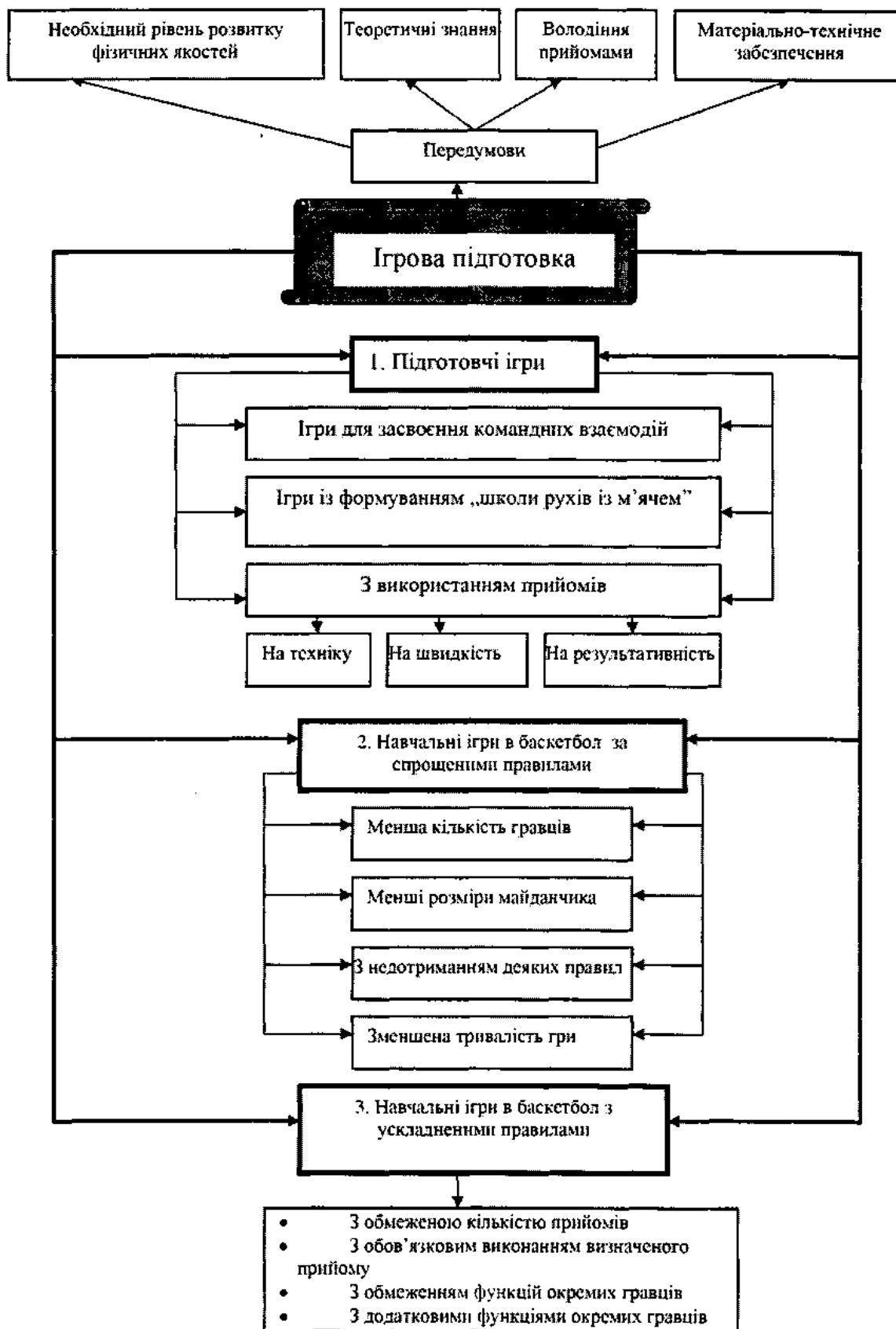

Рис. 3.3 Схема застосування ігрової підготовки в навчально-тренувальному процесі хлопчиків експериментальної групи

Підготовчі ігри ми об'єднали в 3 групи. Першу групу склали ігри, що сприяють засвоєнню командних взаємодій, привчання хлопчиків діяти у команді, підпорядковувати свої інтереси загальнокомандній меті. Це такі ігри, як: «Боротьба за м'яч», «Рухома ціль», «Десять передач», «Шуліка й курча», «Перестрілка».

Другу групу склали ігри, що «формують школу рухів з м'ячем». Сюди входили ігри, які передбачають котіння м'яча, передавання з рук у руки, ловіння після удару об підлогу. Метою цієї групи ігор є звикання дітей до дій з м'ячем.

Третя група – ігри з використанням техніко-тактичних прийомів. Це ігри де хлопчики змагалися в техніці виконання прийомів, їх швидкості та результативності.

Також в навчально-тренувальному процесі хлопчиків експериментальної групи використовували ігри за спрощеними правилами, що передбачають полегшення ігрової діяльності шляхом зменшення кількості гравців, розмірів ігрового майданчика, тривалості гри та з недотриманням деяких правил гри.

Ігри із ускладненими правилами шляхом обмеження кількості прийомів, які можна використовувати під час ігор; обов'язковим виконанням визначених прийомів; обмеженням функцій або використанням додаткових функцій окремими гравцями.

На початку експерименту були проведені дослідження із теоретичної та техніко-тактичної підготовки хлопчиків.

Аналіз анкетування на початку року навчання за знаннями теорії баскетболу і розглянутий протокол записи навченості технічних прийомів (ведення м'яча, передача двома руками з відскоку, кидок двома руками від грудей) показали, що знання і вміння у хлопчиків контрольної групи і експериментальної групи знаходяться приблизно на одному рівні (табл. 3.1). Саме з історії розвитку баскетболу, та по загальним питанням хлопчики двох груп відповіли найкраще.

Таблиця 3.1

Результати тестування з теорії баскетболу і навченості
технічних елементів баскетболу ($M \pm m$, t)

Теоретичні знання	КГ	ЕГ	t
З історії баскетболу	$5,20 \pm 0,54$	$6,00 \pm 0,41$	1,19
З освоєння прийому «ведення м'яча»	$3,44 \pm 0,47$	$4,23 \pm 0,55$	1,10
З освоєння прийому «передача м'яча двома руками з відскоку»	$3,51 \pm 0,32$	$4,17 \pm 0,40$	1,48
З освоєння прийому «кидок м'яча двома руками від грудей»	$4,12 \pm 0,36$	$4,45 \pm 0,28$	0,67

Рівень навчання технічним прийомам і закріплення їх в русі в результаті сформованих умінь ми контролювали в естафетах (ведення з обведенням, передача м'яча у зустрічні колони, після ведення кидок в кільце двома руками, кидок двома руками прямо перед щитом). Експеримент показав, що групи були однакові за рівнями фізичної та технічної підготовленості. На початку експерименту на пояснення і випробування естафет, а також на аналізування помилок було витрачено в КГ 1 годину 20 хвилин, в ЕГ 1 година 25 хвилин (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Записи результатів естафет з технічними елементами баскетболу

Естафети	КГ	ЕГ	t
Біг з м'ячем у руках у зустрічних колонах за 1хв (кількість втрат)	$9,36 \pm 0,63$	$10,1 \pm 0,58$	0,87
Передача м'яча двома руками в русі у зустрічних колонах за 1 хв (кіль-ть втрат)	$12,4 \pm 1,12$	$11,5 \pm 1,10$	0,46
Ведення м'яча по прямій з обведенням предмета за 1 хв (кіль-ть втрат)	$11,2 \pm 0,44$	$10,8 \pm 0,51$	0,59
Кидок м'яча двома руками перед щитом за 1 хв (кіль-ть втрат), % влучань	$15,0 \pm 1,20$ $33,2 \pm 0,55$	$14,6 \pm 1,04$ $31,9 \pm 0,48$	0,25 1,78
Кидок м'яча після ведення за 1хв, кіль-ть втрат	$20,1 \pm 0,35$	$19,6 \pm 0,57$	0,82

Хлопчикам важко аналізувати свої і чужі помилки. Час, витрачений на проведення естафет, показав, що хлопчики виконували багато зайвих, метушливих, неточних рухів, тому було використано більшу кількість часу на виконання завдання. У КГ хлопчики швидше рухалися в естафетах, ніж хлопчики з ЕГ.

Експеримент з освоєння ігрових комбінацій і розвитку мислення до самостійного прийняття рішень полягав у навчанні передачі м'яча і застосуванні цього прийому в рухливій грі «Хто швидше виконає 25 передач». Де наочно було видно вміння кожного хлопчика самостійно приймати рішення щодо використання технічного прийому або взаємодії: передача м'яча, ловля м'яча, ведення м'яча, відкритися для передачі або лову м'яча, звільнення від опіки захисника для подальшої взаємодії з партнерами. Рівень виконання і результатів гри контролювався за часом. Відмінностей між результатами в групах не виявлено (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Показники рухомої гри «Хто швидше виконає 25 передач»
на початку експерименту

Рухлива гра	КГ	ЕГ	t
«Хто швидше виконає 25 передач»	15,3 ± 0,38	14,9 ± 0,50	0,69

Проводили ігри міні-баскетбол, на яких фіксували кількість допущених помилок під час гри, заносили записи в протокол.

Таблиця 3.4

Результати тестування техніко-тактичної підготовленості в грі міні-баскетбол на початку експерименту

Кількість виявлених помилок	КГ	ЕГ	t
З техніко-тактичної підготовки	7,53 ± 0,42	8,00 ± 0,45	0,83
Кількість набраних очок	20,0 ± 1,13	18,3 ± 1,05	1,31

Нами було визначено вісім можливих помилок: немає підбору після

кидка, немає виходу для отримання м'яча, немає взаємодій «передай м'яч і виходь», немає протидій виходу на вільне місце, відсутній зоровий контроль майданчики, немає взаємодії з гравцями своєї команди. Результати ігор на початку експерименту не показали різниці між КГ і ЕГ, $t=0,83$ (табл. 3.4).

Потім кожна група займалися навчанням й удосконаленням техніко-тактичних дій за своєю методикою. Хлопчики контрольної групи вивчали техніко-тактичні взаємодії за методикою, відповідно до загальних рекомендацій та досвіду тренерів ДЮСШ.

В експериментальній групі запропоновано методику з використанням засобів ігрової підготовки, де ігри були поділені на три групи: ігри, що сприяють засвоєнню командних взаємодій, привчання хлопчиків діяти у команді, підпорядковувати свої інтереси загальнокомандній меті; ігри, що «формують школу рухів з м'ячем»; ігри з використанням техніко-тактичних прийомів, що проводилися за спрощеними та із ускладненими правилами. Багато часу приділялося теоретичній підготовці, під час якої хлопчики аналізували свої помилки, помилки своїх товаришів; вміли конструювати своє місце розташування під час гри, а також моделювати застосування можливих ігрових комбінацій.

Після року навчання техніко-тактичних прийомів гри в баскетбол в результаті формування техніко-тактичних умінь аналіз проведених досліджень показав статистично достовірні відмінності в КГ і ЕГ за результатами тестування знань теорії і технічних елементів гри в баскетбол. Згідно таблиці результатів є достовірні відмінності в КГ і ЕГ з технічних прийомів баскетболу: ведення м'яча $t = 2,56$, $p < 0,01$, передача м'яча $t = 3,12$, $p < 0,01$. Перевага в показниках – у хлопчиків з ЕГ (табл. 3.5).

Аналіз тестування за рівнем освоєння техніко-тактичних дій: звільнення від опіки захисника для отримання м'яча; передай м'яч і виходь; взаємодія двох гравців з передачами, ловом, веденням показав переваги хлопчиків з ЕГ на 55% (табл. 3.6). Тренери відзначають, що хлопчики стали менше робити пробіжок, подвійного ведення, намагалися вчасно зробити

передачу м'яча один одному.

Таблиця 3.5

Результати тестування з теорії баскетболу і навченості
технічних елементів баскетболу ($M \pm m$, t)

Теоретичні знання	КГ	ЕГ	t
З історії баскетболу	$6,50 \pm 0,22$	$7,16 \pm 0,35$	1,61
З освоєння прийому «ведення м'яча»	$4,25 \pm 0,27$	$5,20 \pm 0,25$	2,56
З освоєння прийому «передача м'яча двома руками з відскоку»	$4,71 \pm 0,40$	$6,12 \pm 0,36$	3,12
З освоєння прийому «кидок м'яча двома руками від грудей»	$5,06 \pm 0,33$	$6,10 \pm 0,40$	2,00

В кінці експерименту результати естафет з технічними прийомами баскетболу покращилися в ЕГ в результаті формування у хлопчиків техніко-тактичних умінь. У період експерименту організовувалися поїздки на перегляд ігор з баскетболу серед професійних команд. Після матчів хлопчики з ЕГ і КГ намагалися проаналізувати побачені гри і називали допущені помилки гравців.

Таблиця 3.6

Записи результатів естафет з технічними елементами баскетболу
в кінці експерименту

Естафети	КГ	ЕГ	t
Біг з м'ячем у руках у зустрічних колонах за 1хв (кількість втрат)	$7,22 \pm 0,35$	$5,18 \pm 0,48$	3,45
Передача м'яча двома руками в русі у зустрічних колонах за 1 хв (кіль-ть втрат)	$10,2 \pm 0,67$	$9,03 \pm 0,56$	1,34
Ведення м'яча по прямій з обведенням предмета за 1 хв (кіль-ть втрат)	$8,31 \pm 0,36$	$7,10 \pm 0,24$	2,80
Кидок м'яча двома руками перед щитом за 1 хв (кіль-ть втрат), % влучань	$10,2 \pm 0,50$	$9,22 \pm 0,33$	1,63
	$48,6 \pm 0,74$	$53,9 \pm 0,62$	5,52
Кидок м'яча після ведення за 1хв, кіль-ть втрат	$18,3 \pm 0,40$	$15,2 \pm 0,50$	4,84

Примітка: * – статистично достовірні результати ($p < 0,01$)

Формування аналітичних умінь за рівнем технічної підготовки в баскетболі проходить ефективніше в ЕГ, ніж в КГ. Проведені естафети з технічних прийомів баскетболу і часу виконання показали, що хлопчики з ЕГ швидше і якісніше виконують завдання, так як мають теоретичні знання з техніки виконання елемента, можуть проаналізувати помилки гравців своєї команди для успішного виконання естафет. Показники по виконанню п'яти естафет в ЕГ покращилися на 20% в порівнянні з КГ. Статистична достовірність відмінності склала $t = 3,55$ (табл. 3.6).

Порівняльний аналіз отриманих даних свідчить про те, що кількість помилок й втрат м'яча під час виконання естафет у хлопчиків експериментальної групи набагато менше чим у хлопчиків контрольної групи. Достовірні результати зафіксовані у хлопчиків експериментальної групи в таких естафетах, як біг з м'ячем у руках у зустрічних колонах $t=3,45$, ведення м'яча по прямій з обведенням предмета $t=2,80$, кидок м'яча після ведення за 1 хвилину $t = 4,84$. Також відсоток влучань також достовірно покращився у юних баскетболістів ЕГ на 5,52%.

Після проведених змагань по рухливій грі «Хто швидше виконає 25 передач» ми бачимо, що хлопчики непогано опанували техніку виконання передач м'яча на місці і в русі. Вони грамотно конструюють своє місце розташування під час гри, а також моделюють застосування можливих ігрових комбінацій. Наприкінці експерименту бачимо поліпшення результату гри не тільки за часом виконання, а й за якістю виконання (менше зупинок в грі з порушення правил в ЕГ на 10%). Результати в експериментальній групі статистично достовірні, $t = 2,70$, $p < 0,01$ (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Результати рухомої гри «Хто швидше виконає 25 передач»
в кінці експерименту

Рухлива гра	КГ	ЕГ	t
«Хто швидше виконає 25 передач»	$13,9 \pm 0,36$	$12,5 \pm 0,42$	2,70

Примітка: * – статистично достовірні результати ($p < 0,01$)

Результати змагальної діяльності показали важливість освоєння техніко-тактичних дій в результаті формування умінь застосовувати ігрові комбінації, вільно мислити і конструювати під час гри. Статистична достовірність відмінності склала $t = 8,7$ (табл. 38).

Аналізуючи результати ігор з міні-баскетболу, можна констатувати, що результативність ігор відрізняється на 42% на користь ЕГ.

Таблиця 3.8

Результати тестування техніко-тактичної підготовленості в грі міні-баскетбол в кінці експерименту

Кількість виявлених помилок	КГ	ЕГ	t
З техніко-тактичної підготовки	$7,00 \pm 0,39$	$6,00 \pm 0,34$	1,93
Кількість набраних очок	$22,0 \pm 1,15$	$26,0 \pm 1,17$	2,07

Примітка: * – статистично достовірні результати ($p < 0,01$)

Рівень помилок, що допускаються при взаємодії один з одним під час тренувальних ігор показав, що їх кількість у хлопчиків в КГ і ЕГ знизилася. Хлопчики з КГ допустили в середньому сім помилок, хлопчики з ЕГ в середньому допустили шість помилок. Зростання показників в ЕГ покращився на 25%.

Формування прогнозування результатів майбутньої взаємодії, освоєння окремих компонентів на навчально-тренувальних заняттях дає можливість кращого засвоєння і закріплення програмного матеріалу з техніко-тактичної підготовки баскетболу.

Дослідження відносного приросту показників техніко-тактичної підготовки баскетболістів 10-11 років у кінці експерименту показало, що результати двох груп зросли (табл. 3.9). Але найбільші зміни відбулися у хлопчиків експериментальної групи. Покращення результатів відбулися в таких показниках: 41,0% у кількості набраних очок, 30,8% у теоретичних знаннях, 19,3% у результаті 5 естафет, 16,5% у рухомій грі та 15,2% у кількості помилок під час гри в міні-баскетбол (рис. 3.4).

Таблиця 3.9

Величини відносного приросту показників техніко-тактичних дій
баскетболістів 10-11 років двох груп (у % від вихідних значень)

Показники		КГ		ЕГ	
		п	к	п	к
Теоретичні знання	п	16,2	26,5	18,8	30,8
	к	20,5		24,6	
Результат 5естафет	п	60,1	9,81	56,6	19,3
	к	54,2		45,7	
Час гри «Хто швидше виконає 25 передач»	п	15,3	9,15	14,9	16,5
	к	13,9		12,5	
Кількість помилок під час гри в міні-баскетбол	п	7,53	7,10	8,00	15,2
	к	7,00		6,00	
Кількість набраних очок	п	20,0	10,0	18,3	41,0
	к	22,0		26,0	

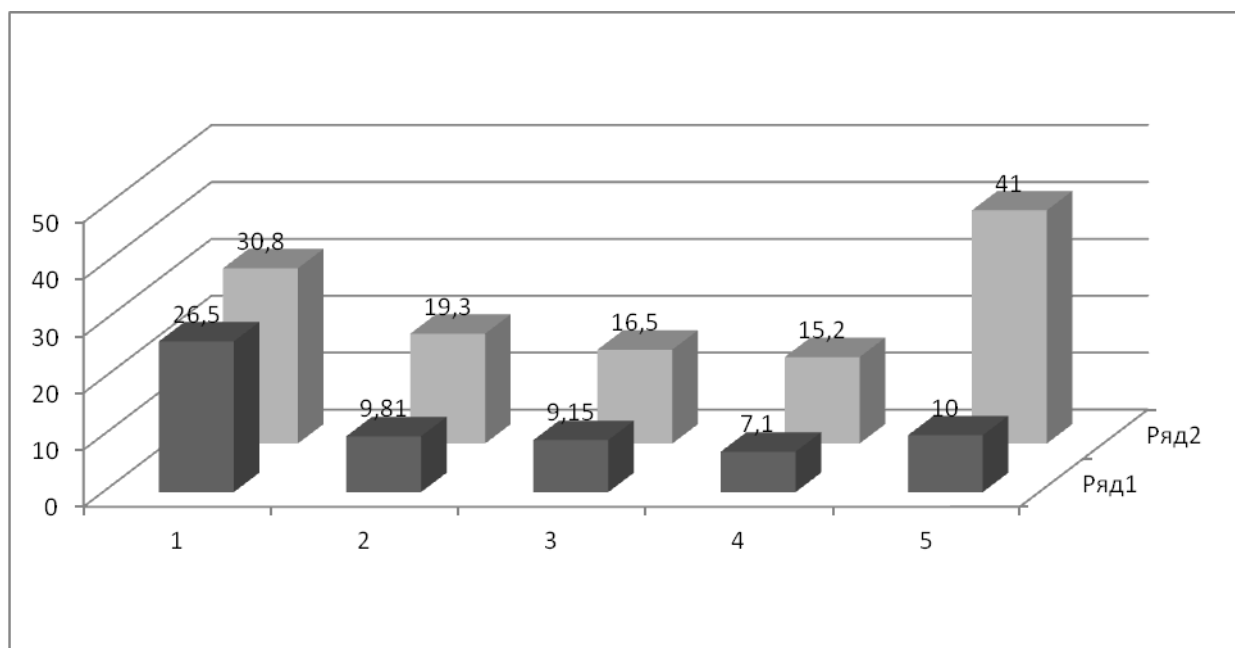

Рис. 3.4 Темпи приросту техніко-тактичних дій юних баскетболістів експериментальної і контрольної групи (%)

Примітки: 1. теоретичні знання
2. Результат 5естафет
3. Час гри «Хто швидше виконає 25 передач»
4. Кількість помилок під час гри в міні-баскетбол
5.. Кількість набраних очок
■ - контрольна група
■ - експериментальна група

В контрольній групі результати також покращилися, але на менші величини.

Розглядаючи динаміку темпів приросту техніко-тактичних дій видно, що вона має стійку тенденцію, особливо в експериментальній групі. Від початкової стадії спостерігається поступове і досить стійке збільшення темпів зростання, яке в кінцевому підсумку значно перевершує початкові результати.

Це говорить про високу ефективність ігрових вправ і методичних прийомів, спрямованих на формування у юних баскетболістів вміння застосовувати технічні прийоми для вирішення виникаючих в змагально-ігровій діяльності тактичних завдань.

Проведений педагогічний експеримент дозволив виявити ефективність розробленої методики для хлопчиків 10-11 років, так як в даний віковий період закладається фундамент знань з базових основ виконання технічних прийомів і тактичних дій. Сформованість цих умінь створює передумову для повного застосування хлопчиками 10-11 років своїх творчих сил, здібностей.

ВИСНОВКИ

1. Тестування техніко-тактичної підготовки юних баскетболістів на початку експерименту показало, що результати експериментальної і контрольної групи майже однакові і не мають статистично вірогідних відмінностей.

2. Аналіз літератури, досвід тренерів дозволили розробити методику навчання техніко-тактичним діям хлопчиків експериментальної групи, яка ґрунтувалася на основі використання спеціальних ігрових вправ і рухливих ігор, які були поділені на три групи: ігри, що сприяють засвоєнню командних взаємодій, ігри, що «формують школу рухів з м'ячем»; ігри з використанням техніко-тактичних прийомів, що проводилися за спрощеними та із ускладненими правилами. Багато часу приділялося теоретичній підготовці, під час якої хлопчики аналізували свої помилки, помилки своїх товаришів; вміли конструювати своє місце розташування під час гри, а також моделювати застосування можливих ігрових комбінацій.

3. Порівняльна характеристика результатів показала достовірну тенденцію до поліпшення результатів у хлопчиків ЕГ в усіх тестах порівняно з результатами КГ.

4. Застосування розробленої методики навчання техніко-тактичним діям сприяло підвищенню рівня розвитку умінь застосовувати технічні прийоми в різних поєднаннях, формуванню умінь застосовувати технічні прийоми для вирішення тактичних завдань. Це підтверджується результатами педагогічного експерименту, які свідчать про істотну перевагу юних баскетболістів ЕГ перед баскетболістами КГ в кінці навчання: в результатах виконання 5 естафет (вони виконали їх на 8,7 хв швидше); під час гри «Хто швидше виконає 25 передач» (вони виконали 25 передач на 1,4хв швидше); в якості теоретичного і практичного засвоєння знань техніко-тактичних дій (вони набрали на 4,1 балів більше); кількість помилок у міні-баскетболі знизилася, а кількість набраних очок стала більше (40%).

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Гатмен Б., Финнеган Т. Все о тренировке юного баскетболиста. Москва : АСТ: Астрель, 2007. С. 110-116.
2. Максимів Г.З. Технологія ігрової підготовки під час навчання учнів гри в баскетбол. Вчитель. Журнал в журналі *Теорія і методика фізичного виховання*. 2007. №10. С. 26-29.
3. Изотова Е.И., Никифорова Е.В. Эмоциональная сфера ребенка: теория и практика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Академия, 2004. 288 с.
4. Корягін В.М. Підготовка баскетболістів на сучасному етапі розвитку баскетболу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків, ХХІІІ. 2002. № 3. С.10-15.
5. Вальтин А. И. Проблемы современного баскетбола. Київ : Здоров'я, 2003. 150 с.
6. Квашук П.В. Состояние и перспективы развития теории и методики подготовки спортивного резерва. *Вестник спортивной науки*. Москва, 2001. №5. С. 116-119.
7. Булычева Т.И. Технология формирования педагогических умений у девочек 9-11 лет на занятиях в спортивной секции по баскетболу. XVIII Международная науч.-практ. конф. по проблемам физического воспитания учащихся «Человек, здоровье, физическая культура и спорт в изменяющемся мире». Коломна: КГПИ, 2008. С. 252-254.
8. Малышева И.В. Формирование доступных педагогических умений для девочек 9-11 лет на занятиях волейболом в ДЮСШ. Человек, здоровье, физическая культура и спорт в изменяющемся мире: материалы 10-й науч.-практ. конф., посвящ. проблемам физического воспитания учащихся. Коломна : КГПИ, 2000. С. 125-126.
9. Квашук П.В. Пути исследования и реализации дифференцированного подхода в системе подготовки юных спортсменов. *Теория и практика*

физической культуры. 2003. №10. С. 45-47.

10. Козина Ж.Л. Методы применения современных информационных технологий для активизации образного восприятия занимающимися элементами техники и тактики в спортивных играх. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків: ХХП, 2007. №1. С. 25-31.
11. Губа В.П., Фомин С.Г., Чернов С.В. Особенности отбора в баскетболе. Москва : Физкультура и спорт, 2006. 160 с.
12. Баскетбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності з баскетболу. . Київ : РНМК, 2004. 100 с.
13. Бондарь А.И., Колос В.М. Баскетбол. Программа для ДЮСШ и СДЮШОР. Минск, 2004. 133 с.
14. Копылов Ю.А., Головина Л.Л. Физическое воспитание младших школьников на основе реализации личностно ориентированного подхода. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. 2002. № 1. С. 17-20.
15. Івченко О.М. Сучасний стан контролю техніко-тактичної підготовленості баскетболістів на етапі попередньої базової підготовки. *Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт*. Запоріжжя, 2016. № 2. С. 127-132.
16. Орлан И.В. Баскетбол: основы обучения: учеб. пособие. Волгоград: ВГАФК, 2011. 88с.
17. Макаров Ю.М. Теория и методика обучения базовым видам спорта. Подвижные игры: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования. Москва : Академия, 2013. 272 с.
18. Чилигин Д.В. Технология подготовки юных баскетболистов к соревновательной деятельности на основе реализации индивидуальных потенциальных возможностей: монография. Хабаровск: ДВГ, 2014.
19. Лаврін Г. Технологія навчання передачі м'яча двома руками від грудей в

- баскетболі. *Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції*: Матеріали міжнарод. наук-практ. конф., Тернопіль, 25-27 жовтня 2012 р. Тернопіль, 2012. С. 92-97.
20. Андрющенко О.Н., Аверясов О.Н. Организация учебно-тренировочного процесса по баскетболу на основе интерактивных технологий обучения. *Инновационные технологии в науке и образовании*. 2016. №1. С. 101-104.
 21. Максимів Г.З. Результати опитування вчителів фізичної культури з питань навчання і викладання баскетболу у загальноосвітній школі. *Молода спортивна наука України*. Львів: НФВ «Українські технології», 2005. Т.4. С. 205-209.
 22. Кузин В.В., Полиевский В.В. Баскетбол. Начальный этап обучения. Москва : Физкультура и спорт, 2011. С. 54-65.
 23. Луничкин В.Г., Родионов А.В. Инновационные технологии подготовки профессиональных спортсменов и команд в баскетболе. *Современные технологии в спортивных играх*. Омск : СибГУФК, 2005. №1. С. 5-7.
 24. Келлер В.С., Платонов В.М. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів. Київ : Олімпійська л-ра, 1998. 270 с.
 25. Поляковский В.І., Грициляк С.М. Особливості методики навчання кидка м'яча у кошик учнів 5-х класів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 3. С. 168-172.
 26. Ведмеденко Б.Ф. Взаємообумовленість дії різних інтересів. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2013. № 2. С. 4-7.
 27. Загуляев Е.Г. Формирование потребностей в укреплении здоровья и занятиях физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста. *Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків : ХДАДМ, 2002. № 4. С. 73-78.
 28. Головченко М., Викова О. Взаємозв'язок розвитку координаційних здібностей та технічної підготовленості баскетболістів 10-11 років. *Збірник наукових праць Харківської державної академії фізичної*

культури. 2017. №2. С. 62-64.

29. *Ширяева I.B. Тренування баскетболістів груп початкової підготовки.* Сборник статей X международной научной конференции, 7 февраля 2014 г. Т. 2. Белгород - Харьков – Красноярск. С. 250-256.
30. Боген М.М. Обучение двигательным действиям. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка: Детский тренер: Журнал в журнале.* 2008. № 4. С. 78-96.
31. *Максимів Г.* Технологія навчання прийомів гри в баскетбол учнів загальноосвітньої школи. *Молода спортивна наука України.* Львів: НФВ Українські технології, 2006. Т. 1. С.150-155.
32. Козин В.В., Кугаевский С.А. Методология ситуационного подхода в технико-тактической подготовке спортсменов игровых видов. *Омский научный вестник.* 2014. № 2 (126). С. 183-186.
33. Матюшкин А.М. Мышление, обучение, творчество. Москва : Физкультура и спорт, 2003. 720 с.
34. Коняхина Е.П. Подвижные игры и игровые упражнения в учебном процессе школы. Челябинск : Уральская академия, 2014. 276 с.
35. Яхонтов Е.Р. Теоретическое обоснование введения в научно-методический обиход спортивных игр понятия «ситуационная техника». *Спортивные игры в физическом воспитании, рекреации и спорте : материалы IV Междунар. науч.-практ. конф.* Смоленск, 2006. С. 242-254.
36. Виленская Т.Е. Новые подходы к проблеме физического воспитания младших школьников. *Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта.* 2008. № 12 (46). С. 11-15.
37. Вознюк Т. Оценка перспективности юных баскетболистов. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві.* Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. Т. 3. С. 198-201.
38. Дудина А.А. Занятие в баскетбольной секции как средство укрепления здоровья учащихся из опыта работы. *Физическая культура, спорт и*

здоровье. Йошкар-Ола, 2015. №25. С. 45-47.

39. Тимофеева Е.А. Подвижные игры с детьми младшего дошкольного возраста. Москва : Академия, 2007. С. 371-375.
40. Глазырина Л.Д. Физическая культура – дошкольникам. Москва : Владос, 2001. С. 144-145.
41. Андрющенко Л.Б. Техничко-тактическая подготовка баскетболистов к соревновательной деятельности. Москва : ТР-принт, 2015. 170 с.
42. Вуттен М. Как добиться успеха в подготовке баскетболистов. Москва : ТВТ Дивизион, 2008. 311 с.
43. Роуз Л. Баскетбол чемпионов. Основы. Москва : Человек, 2014. 272 с.
44. Исанбаева Ю.В. Подвижные игры при обучении баскетболу. Москва : ТВТ Дивизион, 2014. 220 с.
45. Рекомендации при работе с молодыми баскетболистами: Методическое пособие под редакцией Гомельского Е.Я. Москва, 2009. 24 с.
46. Байбородова Л.В., Бутин И.М. Методика обучения физической культуре. Москва : Владос, 2004. 168 с.
47. Сортел Н. Баскетбол. 100 упражнений и советов для юных игроков. Москва : Астрель. АСТ, 2005. 270 с.
48. Малков И.В. Характеристика технико-тактической подготовки юных баскетболистов. Москва : Академия, 3007. 220 с.
49. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. Киев. Олимпийская литература, 2002. 250 с.
50. Волошина Л.Н. Игровые программы и технологии физического воспитания детей. *Физкультура воспитания, образование, тренировка*. 2003. № 4. С. 39-40.
51. Абакумов А. А. Без зрительного контроля. *Физкультура в школе*. 2002. № 8. С. 23-24.
52. Ник Сортэл. Баскетбол: 100 упражнений и советов для юных игроков. Москва : АСТ: Астрель, 2005. 237 с.
53. Каинов А.Н. Организация работы спортивных секций в школе:

программы, рекомендации. Волгоград: Учитель, 2014. 167 с.

54. Авакумович А. Баскетбол для молодых игроков: руководство для тренеров. Красноярск: Поликор, 2010. 376 с.
55. Янсон Ю. А. Физическая культура в школе. Научно-педагогический аспект. Книга для педагога. Ростов н/Д.: Феникс, 2009. С. 230-245.
56. Сарапкин А.Л. Эффективность построения учебно-тренировочного процесса на начальных этапах подготовки юных баскетболистов. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка: Детский тренер: Журнал в журнале*. 2004. № 3. С. 29-31.
57. Можаяев Э.Л., Бикмухаметов Р.К. Игра в структуре человеческой деятельности. *Теория и практика физической культуры*. 2010. № 12. С. 83-88.
58. Смирнов В.Н. Школа мяча. Баскетбол. *Физкультура в школе*. 2000. №3. С. 31-33.
59. Степанова М.М., Степанов К.С. Подвижные игры как средство обучения элементам игры в баскетбол младших школьников. *Вестник Челябинского государственного педагогического университета*. 2016. №3. С. 93-97.
60. Небывайло Г.Н. Подвижные игры и элементы спортивных игр как основа формирования личности и развития двигательных умений и навыков обучающихся начальной школы. *Школьная педагогика*. 2016. №2. С. 30-32.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Кафедра фізичної культури і спорту

**ДОДАТКИ
до кваліфікаційної роботи
магістра**

на тему: **Методика навчання техніко-тактичним діям
баскетболістів на етапі початкової підготовки**

Виконав: магістр II курсу, гр. 8.0178- 3с-з
спеціальності 017 Фізична культура і спорт
освітньої програми «Спорт»
Желєзняк Олександр Володимирович
Керівник к.пед.н., доцент Гальченко Л.В.
Рецензент к.пед.н., доцент Коваленко Ю.О.

Запоріжжя – 2020 рік

Додаток 1а

ПИТАННЯ

для визначення рівня знань з теоретичної підготовки хлопчиків
10-11 років на заняттях баскетболом

Юний баскетболіст!

Просимо відповісти тебе на питання з теоретичної підготовки

1. В якому році і в якій країні виник баскетбол?
2. Хто придумав баскетбол?
3. Чи потрібно дотримуватися особистої гігієни на тренуваннях?
4. Що таке активний відпочинок: ігри на свіжому повітрі або за комп'ютером?
5. Які шкідливі звички негативно впливають на організм людини?
6. Яким способом відбувається ведення м'яча в баскетболі?
7. Які способи пересувань по майданчику може використовувати гравець?
8. Які способи передачі м'яча ти знаєш?
9. Як правильно висловитися «кинув м'яч в кільце» або «закинув м'яч в кільце», або це одне і те ж?
10. Які порушення в грі бувають при веденні м'яча?
11. Які порушення в грі бувають під час передач м'яча?
12. Що в баскетболі краще: забити якомога більше м'ячів, або не дати «своєму» підопічному закинути якомога більше м'ячів в твоє кільце?

Додаток 16

ПРОТОКОЛ

Записи рівня освоєння технічного прийому «ведення м'яча»

Прізвище, ім'я того, хто проходить тест _____

«+» - правильно виконане;

«-» - неправильно виконано.

Елементи правильного виконання	1-й рік навчання	
	початок	кінець
1. Стойка гравця		
2. Положення ліктя		
3. Висота відскоку м'яча (нижче пояса)		
4. Контакт кисті з м'ячем		
5. Розгинати лікоть		
6. М'яч вперед		
7. Ведення із зоровим контролем		
8. Ступінь навченості		

Експерт _____

Додаток 1в

ПРОТОКОЛ

Записи рівня освоєння «передачі м'яча двома руками з відскоку».

Прізвище, ім'я того, хто проходить тест _____

«+» - відзначити помилку, яку побачив хлопчик, який здає норматив

Можлива помилка	1-й рік навчання	
	початок	кінець
1. Нестійке вихідне положення		
2. Неправильний вибір стійки		
3. Відсутня активна робота ніг		
4. Немає розкриває руху кистей в завершальній фазі		
5. Неправильне тримання м'яча		
6. Відсутність узгодженості в русі ніг і рук		
7. Руки не спрямовані вперед-вниз для напрямку руху м'яча		
8. Для швидкого відскоку немає поступального обертання		
Всього виявлено помилок:		

Експерт _____